

УДК 37,037:373,543

Л.М. ПУСТОЛЯКОВА, М.В. ЛОЗИЧЕНКО, М.А. БОЛГАР

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА ЇЇ КРИТЕРІЇ

У статті зосереджено увагу на фізичному вихованні студентів медичного вищого закладу. Визначено критерії ефективності фізичного виховання, а саме: результативність фізичної та професійно-прикладної підготовки студентів, емоційний стан, задоволення потреб студентів у фізичному вихованні. Для оцінювання роботи з фізичного виховання в медичному ВНЗ наголошено на тому, що критерії не можна розглядати окремо, оскільки вони взаємопов'язані й впливають один на одного. Їх комплексне використання дає можливість оцінити ефективність фізичного виховання студентів ВНЗ.

Ключові слова: критерії ефективності, фізичне виховання, професійно-прикладна фізична підготовка.

Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття), “Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті”, “Концепція фізичного виховання в системі освіти України” акцентують увагу на подальшому вдосконаленні фізичного виховання в усіх типах навчальних закладів.

З метою виявлення шляхів удосконалення ефективності фізичного виховання у вищому навчальному закладі (ВНЗ) та її критеріями проаналізували практику фізичного виховання, що склалася в Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця. Досліджуючи проблеми фізичного виховання в медичному ВНЗ, необхідно чітко сформулювати критерії ефективності фізичного виховання.

Особливості навчально-виховного процесу в студентів ВНЗ зумовлені великим обсягом денного й тижневого навантаження, що призводить до малорухливого способу їхнього життя. Тому питання про підвищення рухової активності студентів стає надзвичайно актуальним, у зв'язку із чим зростає необхідність перегляду й перебудови організаційно-методичних основ і змісту фізичного виховання в зазначених закладах освіти щодо залучення студентів до організаційних та самостійних занять фізичною культурою.

У науковій літературі це питання аналізували вчені, які розглядали різні критерії оцінювання створених ними моделей і систем фізичного виховання ВНЗ.

Термін “критерій” у тлумачному словнику з української мови за редакцією В. Калашникова (2003 р.) подано як ознаку, на підставі якої здійснюється оцінка, визначення або класифікація чого-небудь.

В. Орлов зауважує, що “система критеріїв професійного становлення молоді будується від загальних до часткових, що ґрунтуються на змісті комплексної структури досліджуваного об'єкта”. До загальних, на його думку, належать групи критеріїв особистісного професійного розвитку майбутніх учителів: емоційно-мотиваційні, нормативно-регулятивні та поведінково-процесуальні. Відповідно до цих критеріїв В. Орлов визначає рівні професійного становлення за шкалою: найвищий (методологічно-творчий), вищий (професійно-творчий) рівень, достатній (адаптивно-професійний), масовий (репродуктивний) та недостатній (діяльнісно-інтуїтивний) [4, с. 21].

Й. Гушулей, вивчаючи питання підготовки учнів утехнічних ліцеях, згадує “відсоткове співвідношення узагальнених та спеціальних знань у галузі сучасної техніки як критерій перевірки ефективності експериментальної роботи щодо оволодіння сучасною технікою”. Він використовує цей критерій для оцінювання результативності занять профільного трудового навчання в технічних ліцеях [2, с. 22]. Вивчаючи психологічні умови професійного самовизначення випускників середніх шкіл, О. Вітковська використовувала такі критерії: “показники професійної визначеності, показники збільшення суб’єктивної визначеності за період досліджень, а також показники відносного приросту визначеності за період досліджень” [1, с. 11].

Аналіз літератури з теорії та методики фізичного виховання свідчить, що фізична та професійно-прикладна підготовленість є одним із показників, що характеризує стан як фізичного, так і психічного здоров’я студентів, бо це – рівень розвитку рухових якостей (сили, швидкості, гнучкості, спритності, витривалості).

Дослідники Т. Круцевич, Ю. Куралешин, В. Петровський відзначають, що *фізичні якості* – церозвинуті в процесі виховання й цілеспрямованої підготовки рухові задатки людини, що визначають її можливості успішно виконувати певну рухову діяльність [5].

Витривалість у теорії та методиці фізичного виховання розуміють як здатність особистості протидіяти втомі в будь-якій діяльності, а критерієм її є час, протягом якого людина здатна підтримувати певну інтенсивність діяльності.

Фізична сила – це здатність людини долати зовнішній опір або протидіяти йому за допомогою м’язових зусиль.

Швидкість – це комплекс функціональних якостей людини, що визначають швидкісні характеристики руху, а також час рухової реакції.

Під *гнучкістю* розуміють морфо-функціональні властивості опорно-рухового апарату, які визначають рівень рухливості його ланок. Розрізняють активну й пасивну гнучкість.

Серед фізичних здібностей *спритність* посідає особливе місце, оскільки тісно пов’язана з іншими фізичними властивостями. Спритність – це здатність, по-перше, швидко оволодівати новими рухами; по-друге, перебудовувати рухову діяльність відповідно до раптово змінюваних обставин. Одним із проявів спритності є точність просторової орієнтації в учнів під час стояння й ходьби із закритими очима, стрибків у довжину з місця, метання в ціль тощо [3].

Проаналізувавши дослідження вчених щодо поняття критерію для визначення ефективності загального та профільного навчання, описані вище, ми поставили перед собою запитання: які критерії визначення ефективності фізичного виховання студентів ВНЗ ми можемо використати для визначення ефективності дії нашої системної моделі?

Для визначення ефективності фізичного виховання студентів медичного ВНЗ ми виділяємо дві групи критеріїв: внутрішні та зовнішні. Внутрішні критерії використовують безпосередньо в умовах формування педагогічного експерименту. До зовнішніх критеріїв належать результати контрольних тестувань на початку навчального року, “вхідного контролю” й обов’язкового контрольного тестування студентів у кінці навчального року.

Для оцінювання роботи з фізичного виховання в медичному ВНЗ ми пропонуємо критерії, які не можна розглядати окремо, тому що вони взаємо-

пов'язані та впливають один на одного. Серед таких критеріїв ми виділили: критерій результативності професійно-прикладної фізичної підготовки студентів, емоційний стан, критерій задоволення потреб студентів у фізичному вихованні. На нашу думку, їх комплексне використання дає можливість оцінити ефективність фізичного виховання студентів ВНЗ.

Метою статті є аналіз системи фізичного виховання, з'ясування критеріїв ефективності фізичного виховання студентів ВНЗ та обґрунтування необхідності їх урахування в процесі фізичного виховання у медичному ВНЗ.

Критерій результативності професійно-прикладної фізичної підготовки студентів ВНЗ є фактично критерієм якості фізичного виховання. Оцінювання проводиться за результатами проходження студентами обов'язкових контрольних та орієнтовних навчальних нормативів з фізичного виховання або оцінювання за певний проміжок часу навчання (семестр, рік).

Оцінювання з фізичного виховання проводилося двічі на рік (І та Псеместри), але ми використовували підсумкові річні показники як для визначення рівнів професійно-прикладної фізичної підготовки, так і для обрахування коефіцієнта критерію. На нашу думку, річний результат є більш повною й обґрунтованою характеристикою об'єктивно завершеного періоду фізичного виховання студентів ВНЗ. Результати річного тестування професійно-прикладної фізичної підготовки студентів оцінювали за чотирма рівнями: високий (200–180 балів), достатній (160–140 балів), середній (130–120 балів) і низький (100–80 балів).

При дослідженні процесу фізичного виховання в медичному ВНЗ ми використовували всі рівні для характеристики досягнень студентів з фізичного виховання. Для обрахування коефіцієнта вищевказаного критерію використовувалися два рівні: високий і достатній. Коефіцієнт критерію ефективності професійно-прикладної фізичної підготовки студентів обраховували як відсоткове співвідношення суми числа студентів, які мали за результатами річного тестування або оцінювання з предмета фізичного виховання високий та достатній рівні знань, до загальної кількості студентів, які займалися фізичним вихованням за певним профілем.

Коефіцієнт критерію ефективності професійно-прикладної фізичної підготовки студентів (K) визначено за формулою:

$$K = \frac{\sum n^b + n^d}{n} \times 100\%,$$

де K – коефіцієнт критерію результативності професійно-прикладної фізичної підготовки студентів;

n^b – кількість студентів, які мають високий рівень професійно прикладної фізичної підготовки (200–180 балів);

n^d – кількість студентів, які мають достатній рівень (160–140 балів);

n – загальне число студентів.

Рівень професійно-прикладної фізичної підготовки визначено нами як один з основних критеріїв ефективності фізичного виховання студентів ВНЗ.

Результати комплексних досліджень стану фізичної підготовленості студентів підтверджують стабільну незадовільну тенденцію до фізичної підготовки підростаючого покоління.

Тому в контексті нашого експериментального дослідження визначення рівнів фізичної підготовленості студентів ВНЗ як одного з критеріїв ефективності фізичного виховання дає змогу оцінити існуючу практику стану цього процесу.

Особливості навчально-виховного процесу в студентів ВНЗ зумовлені великим обсягом денного й тижневого навантаження, що призводить до їх малорухливого способу життя. Тому питання про підвищення рухової активності студентів ВНЗ стає надзвичайно актуальним, у зв'язку із чим зростає необхідність перегляду й перебудови організаційно-методичних основ і змісту фізичного виховання в зазначених закладах освіти щодо залучення студентів до організаційних та самостійних занять фізичною культурою.

Як свідчать психолого-педагогічні дослідження, фізичне виховання є однією з таких форм, яка покликана забезпечити високу якість позитивного ставлення до занять фізичною культурою, набуття необхідного досвіду (знань та вмінь) фізичного самовдосконалення, що призводить до підвищення рівня рухової активності й тим самим сприяє ефективності фізичного виховання.

Висновки. Таким чином, для визначення критеріїв ефективності фізичного виховання студентів ми запропонували два критерії. Критерій результативності теоретичної, практичної підготовки характеризує ефективність професійно-прикладної фізичної підготовки. Водночас критерій задоволення потреб у фізичному вихованні є показником комфортності студентів на заняттях з фізичного виховання в медичному ВНЗ. Вищевказані критерії є фактично двома складовими єдиної цілісної характеристики ефективності роботи з фізичного виховання студентів ВНЗ.

Ми наполягаємо, що всі вищевказані критерії потрібно розглядати та використовувати комплексно як такі, що взаємопов'язані між собою й визначають ефективність роботи ВНЗ з фізичного виховання.

У контексті реформування системи освіти, критерії ефективності фізичного виховання студентів ВНЗ потребують удосконалення теоретико-методичних основ та контрольної-нормативної бази, що забезпечуватиме високий рівень розвитку професійних здібностей студентів у процесі фізичного виховання.

Список використаної літератури

1. Вітковська О.І. Психологічні умови професійного самовизначення випускників середніх шкіл у процесі профконсультації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 19.00.07 / О.І. Вітковська ; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2002. – 21 с.
2. Гушулей Й.М. Теорія і практика загальнотехнічної підготовки учнів у процесі трудового навчання : автореф. дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.02 / Й.М. Гушулей ; Інститут педагогіки АПН України. – К., 2000. – 36 с.
3. Коберник О.М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навчально-методичний посібник / О.М. Коберник. – К. : Науковий світ, 2001. – 182 с.
4. Освіта України за роки незалежності: становище, факти, події / за заг. ред. В.Г. Кременя. – К. : Вища школа, 2001. – 159 с.
5. Теория и методика физического воспитания : в 2 т. / под ред. Т.Ю. Круцевич. – К. : Олимпийская литература, 2003. – Т. 1. – 424 с.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2013.

Пустолякова Л.М., Лозиченко М.В., Болгар М.А. Эффективность физического воспитания студентов медицинского высшего учебного заведения и ее критерии

В статье акцентируется внимание на физическом воспитании студентов медицинского высшего заведения. Определяются критерии эффективности физического воспитания. Среди таких критериев выделяются: результативность физической и

профессионально-прикладной подготовки студентов; эмоциональное состояние; удовлетворение потребностей студентов в физическом воспитании. Для оценивания работы по физическому воспитанию в медицинском вузе отмечается, что критерии нельзя рассматривать отдельно, потому что они взаимосвязаны и влияют друг на друга. Их комплексное использование позволяет оценить эффективность физического воспитания студентов вуза.

Ключевые слова: *критерии эффективности, физическое воспитание, профессионально-прикладная физическая подготовка.*

Pustolyakova L., Lozichenko M., Bulgarians M. Efficiency of physical education of students of medical higher educational establishment and her criteria

In the article an author accents attention on physical education of students of medical higher establishment. Determines the criteria of efficiency of physical education. Among such criteria an author selects: physical and professionally the applied preparation of students; emotional state; satisfaction of necessities of students is in physical education. For the evaluation of work from physical education in the medical institute of higher an author marks that criteria can not be examined separately, because they vzaemopov'yazani and influence on each other. Them the complex use is given by possibility to estimate efficiency of physical education of students of institute of higher.

Key words: *kriterii efficiency, physical education, professionally applied physical preparation.*